JAARVERSLAG

2003

Stichting Nederland Kennisland

Stichting Nederland Kennisland – Postbus 2960 - 1000 CZ Amsterdam - tel: +31(020)5756720
fax: +31(020)5756721 - bank: 1687.80.976 – kvk 33304517 - info@kennisland.nl - www.kennisland.nl

Jaarverslag 2003

Auteurs:
Syb Groeneveld, Michiel de Lange, Geert Wissink, Femke Graas, Michiel de Lange, Marieke Rietbergen, Minouche Besters, Kim van den Berg, Hans Westerhof, Joeri van den Steenhoven en Frans Nauta

Samenvatting

Kennisland kijkt terug op een bewogen jaar. Het begon al met de jaarvergadering in januari 2003 dat geheel in het teken van de Tweede Kamer-verkiezingen stond. Want voor KL was een centraal doel voor 2003 dat de kenniseconomie hoog op de politieke agenda zou komen te staan. Na vier jaar van onderop en buitenaf te hebben gewerkt aan het versterken van Nederland als kennisland, was het tijd voor een volgende stap. Want wil Nederland een sterke kenniseconomie worden, dan vergt dat ook steun en aandacht op het hoogste politieke niveau. Met het nieuwe regeerakkoord en de oprichting van het Innovatieplatform is dat gelukt. En met onverwachte resultaten voor KL: we zijn opeens een bekende club geworden met een reputatie als sleutelspeler, en als verrassing nog de benoeming van Frans Nauta tot secretaris-lid van het Innovatieplatform. Maar naast dat heuglijke feit was 2003 weer een jaar vol nieuwe projecten en activiteiten.

Het afgelopen jaar heeft KL in totaal 21 projecten opgestart en uitgevoerd. Deze projecten varieerden in grootte, thema en financiering. Met gemeenten en regio's hebben we strategieën ontwikkeld om sterker te worden in de kenniseconomie, zoals Amsterdam, Eindhoven en Twente. KL heeft projecten opgezet die proberen Nederland een stukje meer kennisland te maken, zoals Belgen doen het beter, ff contact ;-) en Lessen uit Finland. Met projecten als Digitale Pioniers en DISC zijn instrumenten ontwikkeld om innovatieve ICT-projecten vanuit de samenleving te helpen. Daarnaast ondersteunt KL meerdere lerende netwerken zoals Stedenlink, Netwerk Digitale Trapvelden en Breedbandproeven.

KL heeft dit jaar weer 10 projecten van anderen ondersteund met gratis advies. De rol van KL verschilt per project. Bij het ene project is geholpen bij het uitwerken van een plan, bij een ander met het zoeken van financiering of het opzetten van projectorganisatie. In hoofdstuk 3 is meer te lezen over projecten als Iederwijs, Chatten met de Kindertelefoon en Keuzevakkengids.

Naast de grote hoeveelheid projecten heeft KL meerdere activiteiten georganiseerd. Sommige hiervan zijn jaarlijks terugkerende activiteiten. Een bloemlezing: de Jaarvergadering in januari, de manifestatie In de Buurt van ICT in juni, Wijzer aan Zee in augustus en de Dag van de Kenniseconomie in september.

Dit jaar is de nieuwe website van KL gelanceerd. Deze is inmiddels uitgegroeid tot een veelbezochte bron van informatie: in 2003 waren er gemiddeld zo'n 15.000 unieke bezoekers per maand. Ook de nieuwsbrief van KL is inmiddels een begrip met meer dan 2.000 abonnees. Naast de website van KL beheert Kennisland diverse andere websites, zoals stedenlink.nl, trapveld.nl en breedbandproeven.nl. Alle websites hebben bij elkaar zo'n 47.500 unieke bezoekers per maand.

Verschillende publicaties zagen in 2003 het daglicht. Deze publicaties betroffen onder andere de Kenniseconomie Monitor 2003, Reisbagage Kennisland, Eindrapport Commissie 'Belgen doen het beter' en Toekomst van de Trapvelden.

Kennisland als organisatie staat er eind 2003 goed voor. Met een enthousiast team van inmiddels zo'n 15 mensen, een netwerk van vernieuwers uit alle delen van de samenleving en een gezonde financiële balans kunnen we ook het komend jaar bouwen aan een sterk kennisland.

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Projecten 2003	6
3	KL-projecten 2003	17
4	Activiteiten	21
5	Publicaties	22
6	Stichting	27
7	Conclusies	28

1 Inleiding

Kennisland kijkt terug op een bewogen jaar. Het begon al met de KL Jaarvergadering in januari 2003. Deze stond geheel in het teken van de Tweede Kamer-verkiezingen welke twee weken later plaatsvonden. Niet geheel toevallig, want voor 2003 was een centraal doel bij KL dat de kenniseconomie hoog op de politieke agenda zou komen te staan. Na vier jaar van onderop en buitenaf te hebben gewerkt aan het versterken van Nederland als kennisland, was het tijd voor een volgende stap. Want wil Nederland een sterke kenniseconomie worden, dan vergt dat ook steun en aandacht op het hoogste politieke niveau. Met het nieuwe regeerakkoord en de oprichting van het Innovatieplatform is dat gelukt. En met onverwachte resultaten voor KL: we zijn opeens een bekende club geworden met een reputatie als sleutelspeler, en als verrassing nog de benoeming van Frans Nauta tot secretaris-lid van het Innovatieplatform. Maar naast dat heuglijke feit was 2003 weer een jaar vol nieuwe projecten en activiteiten.

In oktober 1999 ging stichting Nederland Kennisland van start met als missie om van Nederland één van de sleutelregio's in de internationale kenniseconomie te maken, op een manier die economisch en sociaal meerwaarde oplevert. Vanaf het begin hebben wij gekozen voor een actiegerichte strategie. Kennisland heeft zich vooral geconcentreerd in het opzetten van innovatieve projecten en activiteiten die het leren rondom deze projecten ondersteunen. In die vier jaar zijn er vele projecten en activiteiten opgezet die de missie van Kennisland dichterbij brengen. Projecten zoals Kenniswijk, Digitale Trapvelden, Digitale Pioniers, Stedenlink en Netwerk ff contact zijn daar slechts enkele voorbeelden van. Wij hebben al doende veel geleerd en zijn gegroeid van een nieuwe, jonge club met een goed idee naar een organisatie die met tamelijk onconventionele methoden, deskundigheid en veel enthousiasme te werk gaat. Wij werken bij voorkeur met een mix van mensen uit bedrijfsleven, overheid, politiek, kennisinstellingen en de kunsten. Altijd in een open omgeving en liefst buiten instituties om. En nog steeds met een jong hart en blijvend op zoek naar vernieuwing.

Dat zal ook de komende jaren zo blijven. Want ondanks het feit dat de kenniseconomie nu een bekend begrip is geworden, blijft er genoeg werk te doen. Juist nu is er behoefte aan een onafhankelijk geluid dat ertoe bijdraagt dat de kenniseconomie niet een kortstondige hype zal blijken te zijn, maar een strategie voor een sterke toekomst. En om te helpen dat het niet bij praten blijft, maar leidt tot daadwerkelijke vernieuwing en concrete actie. Natuurlijk kan KL met de oprichting van het Innovatieplatform ook bepaalde zaken laten, want vandaaruit zullen ongetwijfeld initiatieven genomen gaan worden die de kenniseconomie zullen versterken. Dat is alleen maar mooi. Maar voor de komende jaren zien we voldoende ruimte en aanleiding om door te gaan op de ingeslagen weg. Zij het wellicht met enkele andere accenten en onderwerpen.Daarbij zullen we ons blijven richten op de vier kernactiviteiten:

1. Strategie ontwikkelen
Een sterke kenniseconomie bouw je door concrete acties, maar zonder visie en strategie blijft het bij incidenten. Wij ontwikkelen daarom met regio’s, steden en organisaties strategieën om succesvol te zijn in de kenniseconomie. Daarbij halen wij graag succesvolle voorbeelden uit het buitenland aan. Vooral het Finse model inspireert ons, maar ook van landen als België, Ierland, de VS en Zweden kan Nederland veel leren. KL helpt inzicht te krijgen wat de kenniseconomie nu betekent voor landen, regio’s, steden en organisaties. Maar ook wat het beste antwoord is op de uitdagingen en kansen die hierin voor hen besloten liggen.

2. Vernieuwende experimenten opzetten
Wij bouwen aan een kennisland door vernieuwende ideeën om te vormen tot voorbeeldige proefprojecten. Dat doen wij door belangen samen te brengen buiten de institutionele verkaveling om en door open te zijn in alles wat wij doen. Wij werken met iedereen die werkt aan een kennisland en het maatschappelijk belang staat hierbij altijd voorop.

3. Lerende netwerken organiseren
Niet alleen maar pionieren, maar ook de tijd nemen om bewezen successen elders aan de man te brengen. Dat betekent geslaagde experimenten identificeren, succesfactoren in kaart brengen, standaarden ontwikkelen en organisaties ondersteunen om die toe te passen. Wij verbinden de pioniers in Nederland via informele netwerken, waardoor niet iedere keer het wiel uitgevonden hoeft te worden. Dit soort kennisoverdracht vergt vertrouwen en nieuwsgierigheid. Wij creëren een omgeving die dat vertrouwen stimuleert en werken met een aanstekelijk enthousiasme dat nieuwsgierig maakt.

4 Stimuleren publiek debat
Tot slot stimuleren wij het publieke debat over de kenniseconomie. Dit doet KL door zelf bijeenkomsten te organiseren en te publiceren, maar ook door mee te werken aan activiteiten van anderen. Op die manier wil KL bijdragen aan het creëren van een gezamenlijke visie en een gevoel van urgentie om met zijn allen in actie te komen.

Het komend jaar zullen we hiermee doorgaan. Met dezelfde energie als de voorgaande vier jaar en hopelijk wederom met steun van een groeiend netwerk van mensen die van Nederland een kennisland willen maken.

2 Projecten 2003

In het jaar 2003 heeft Kennisland aan een groot aantal projecten gewerkt. Dit hoofdstuk geeft een overzicht. Bij de projecten is aangegeven wat de rol van KL was, welke aan het project verbonden publicaties dat opleverde en met welke organisatie(s) KL aan het project werkte. De projecten worden veelal in opdracht of in samenwerking gedaan met andere organisaties. Er is te zien wie de opdrachtgever was.

De projecten zijn in alfabetische volgorde in dit jaarverslag opgenomen. Hieronder hebben we een overzicht gegeven van alle project naar vier typen activiteiten: onderzoek, strategie, projecten en lerende netwerken. In het overzicht geeft dit het volgende beeld:

Onderzoek	**Strategie**
- Buurtwebsites - Innovatieverhalen - Kentallen Wetenschapscommunicatie - Lessen uit Finland - Marktverkenning Internet op scholen	- Amsterdams Innovatie Model - Belgen doen het beter - Eindhoven: ICT Visie in actie - Breedband op het platteland - Kenniseconomie Monitor 2003 - Innovatieplatform - Ontwikkelingsplan Telematica Twente
Projecten	**Lerende netwerken**
- Digitale Pioniers - DISC - Maatschappelijke breedbanddiensten - Maatschappelijke UMTS-diensten - Surflokaal	- Breedbandproeven - Digitale Trapvelden - Netwerk ff contact ;-) - Stedenlink

Amsterdams Innovatie Model
Veel steden in Nederland en Europa beraden zich op hun positie in de kenniseconomie. Zo ook Amsterdam. In de zomer heeft KL een plan van aanpak opgesteld voor het ontwikkelen van een Amsterdams Innovatie Model (AIM). Het AIM heeft als doel om Amsterdam tot één van de sleutelregio's in de Europese kenniseconomie te ontwikkelen. Voorbeelden uit binnen- en met name buitenland laten zien dat er condities te creëren zijn waaronder het intellectuele, creatieve en ondernemende potentieel van een regio beter tot bloei komt. De vraag is wat er in Amsterdam moet gebeuren om op topniveau op het speelveld van de kenniseconomie mee te doen. Deze vraag wordt opgepakt in het AIM. Het gaat er uiteindelijk om te komen tot een uitdagende missie met een heldere visie, een door de sleutelspelers gedragen programma voor de ontwikkeling van de stad in de periode 2004-2007 en een effectieve institutionele vorm waarin dit wordt uitgevoerd. Het plan van aanpak daarvoor is de eerste stap in de realisatie daarvan, de terreinverkenning.

Rol KL: Cruciaal onderdeel voor het plan van aanpak was een serie interviews met topbestuurders uit de overheid, kennisinstellingen en het bedrijfsleven over hun visie op de plaats van Amsterdam binnen de Europese kenniseconomie. Daarnaast heeft KL een globale analyse gedaan van de uitgangspositie van de stad. De resultaten zijn samengebracht in het plan van aanpak dat het proces beschrijft dat moet worden doorlopen om te komen tot het AIM.

Opdrachtgever: Dagelijks Bestuur Kenniskring Amsterdam

Relevante documenten: Het plan van aanpak is niet openbaar en wordt door de Kenniskring Amsterdam gebruikt als intern werkdocument.

Belgen doen het beter
In februari 2003 presenteerde de commissie 'Belgen doen het beter' het rapport 'Een kwestie van uitvoering'. De commissie, bestaande uit Arthur Docters van Leeuwen, Wim Deetman, Ivo Opstelten, Roel in 't Veld en Marco Pastors, maakt zich ernstige zorgen over het wanpresteren van de Nederlandse overheid. In Nederland wordt beleid uitgebreid geformuleerd maar beroerd uitgevoerd. Het resultaat is een overheid die slecht presteert. Dat blijkt uit de rampen en affaires die zich de afgelopen jaren voordeden. Keer op keer bleek dat de overheid tekort schiet in uitvoering, handhaving en samenwerking. De organisatie van de overheid voldoet blijkbaar niet meer om grote maatschappelijke problemen aan te pakken. De commissie pleit daarom voor een ingrijpende modernisering van het openbaar bestuur. Daarbij moet de overheid zich niet concentreren op het maken van beleid, maar op het beter uitvoeren daarvan.
Het rapport heeft inmiddels veel aandacht gekregen op vele plekken in het openbaar bestuur. De commissie Belgen doen het beter is een initiatief van Zenc, United Knowledge en Nederland Kennisland. Inmiddels zijn in het kader van de Belgen doen het beter verschillende activiteiten ondernomen. Met gemeenten als Rotterdam, Amsterdam, Amersfoort is gekeken hoe zij hun uitvoering kunnen verbeteren en efficienter maken door een betere inzet van ICT. Met de landelijke uitvoeringsorganisatie als CWI, UWV, Belastingdienst is gewerkt naar het opzetten van een landelijke authenticatievoorziening. In opdracht van Ministerie EZ is een analyse van verschillende ketens binnen openbaar bestuur gemaakt en hoe die mogelijkerwijs door inzet van ICT te verbeteren. Met diverse politieke partijen en publieke organisaties zijn sessies gehouden hoe de uitvoering van overheidstaken te verbeteren. En met de presentatie van het actieprogramma Andere Overheid door Minister de Graaf is het gedachtegoed van de Belgen doen het beter ten dele overgenomen en wordt het verder verspreid. Het Belgen-netwerk blijft ook komend jaar actief.

Rol KL: KL was mede-initiatiefnemer van de commissie en fungeert nu als secretariaat van het netwerk. Eventuele opdrachten worden voornamelijk door Zenc en United Knowledge uitgevoerd, terwijl de meer algemene, maatschappelijke zaken door KL worden gedaan.

Opdrachtgevers: divers, w.o. Ministerie Eeconomische Zaken, gemeenten, uitvoeringsorganisaties

Relevante documenten: Rapport ‘Kwestie van Uitvoering (februari 2003)

Breedband op het platteland
Breedbandige flatfee internetverbindingen zijn vooralsnog alleen in de randstedelijke gebieden voorhanden. Voor bewoners en bedrijven die buiten de grote steden wonen, betekent dit hoge telefoonkosten, bezette telefoonlijnen en trage verbindingen. Grote groepen gebruikers nemen niet langer genoegen met deze situatie en proberen zelf via verschillende acties de kabelaars en telecomaanbieders te verleiden ook hun dorp of bedrijventerrein van een flatfee internetverbinding te voorzien. Deze vraagbundelingstrajecten, met pakkende namen en websites als *Ikwilbreedband.nl*, *lekkersnelonline.nl* of *Wijk bij Duurstede wil Digitaal*, beginnen vaak zeer enthousiast met posteracties, websites en artikelen in lokale kranten. Het ministerie van Economische Zaken had behoefte aan inzicht in het ontstaan van deze burgerinitiatieven en de respons daarop vanuit de markt, om te bezien of zij een rol zou kunnen spelen in het ondersteunen van marktvraag.

Rol KL: Nederland Kennisland is gevraagd om een inventarisatie te maken van de huidige vraagbundelingsinitiatieven van burgers, de knelpunten bij deze initiatieven en de potentiële oplossingen hiervoor. Aan de hand van een quickscan, interviews met betrokkenen en een

workshop met initiatiefnemers is een beeld gevormd van de obstakels en in gezamenlijkheid gezocht naar mogelijke oplossingen. Het eindrapport met aanbevelingen dat door KL is opgesteld maakt onderdeel uit van het rapport Flatfee in de regio dat door het Ministerie van Economische Zaken is uitgebracht.

Opdrachtgever: Ministerie van Economische Zaken, Directoraat-generaal Telecommunicatie en Post

Relevante documenten: De quickscan en het eindrapport van Nederland Kennisland zijn niet openbaar. De resultaten van het onderzoek zijn deels terug te vinden in de publicatie Flatfee in de regio, ministerie van Economische Zaken, 2003.

Breedbandproeven
In 2002 en 2003 kregen acht steden financiële steun van het ministerie van Economische Zaken, middels de Subsidieregeling Breedbandproeven. De steden hebben uitgezocht of en hoe zij de aanleg van een breedbandinfrastructuur in hun gemeenten kunnen bespoedigen. Het doel van de breedbandproeven is na te gaan hoe een gemeente voorwaarden kan scheppen om versneld een situatie te bereiken waarin breedband(internet) onder ieders handbereik komt.De deelnemende steden zijn Almere, Appingedam, Den Haag, Deventer, Groningen, Leeuwarden, Nijmegen en Utrecht.

Rol KL: Nederland Kennisland is gevraagd het leertraject (de kennisvergaring en -uitwisseling) van de projectsteden te begeleiden. De kennisvergaring gebeurde middels bezoeken aan steden. De kennisverspreiding ging via de website www.breedbandproeven.nl. De website ontsluit informatie over de voortgang van de gemeenten, hun ervaringen, achtergronden en analyses. Kennisland voerde de redactie en verzorgde nieuwsbrieven en meer diepgaande rapporten. Het bezoekersaantal groeide gestaag gedurende het breedbandproefjaar.

Opdrachtgever: ministerie van Economische Zaken

Relevante documenten:
Website www.breedbandproeven.nl
E-report – Breedbanddiensten
E-report – Breedband in Tilburg, Rotterdam en Arnhem
E-report – Telecomwet

Buurtwebsites
In de afgelopen jaren zijn in veel buurten in Nederland internetgemeenschappen voor de buurt ontstaan of opgericht door wijkinstanties. De bekendheid van deze websites onder bewoners is vooralsnog laag. Slechts een beperkt aantal mensen is bekend met de online activiteiten van culturele instellingen, sportclubs, buurthuizen en bewonersinitiatieven. Dat roept de vraag op hoe men er voor kan zorgen dat deze websites uitgroeien tot succesvolle internetgemeenschappen die een brede bekendheid genieten. In het onderzoek 'Internetgemeenschappen in de buurt' is bekeken hoe een gemeenschap op het internet zich verhoudt tot een gemeenschap in de wijk en welke stappen een organisator van een internetgemeenschap zou moeten zetten om zijn website tot een potentieel succes te maken. Dit heeft onder andere geresulteerd is een stappenplan dat organisatoren en initiatiefnemers helpt op gerichte wijze met de ontwikkeling van hun site bezig te zijn.

Rol KL: Het onderzoek was een idee van Nederland Kennisland waarvoor subsidie is aangevraagd bij het programma Onderzoeken en Netwerken van het programma ‘Transparante Regio’ van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling. Naast een literatuurstudie en een quickscan zijn interviews gehouden met mensen die professioneel in dit veld werkzaam zijn.

Daarnaast is een workshop georganiseerd met initiatiefnemers van buurtwebsites en zijn een aantal casestudies uitgevoerd. Het eindresultaat is gepresenteerd op de afsluitende conferentie van de Transparante regio, die op 12 december 2003 in Egmond werd gehouden.

Opdrachtgever: Het onderzoek is mede mogelijk gemaakt door financiering vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, de provincie Noord-Holland en de gemeente Amsterdam.

Relevante documenten:
Quickscan – Wij zijn Onlijn
Eindrapport – Internetgemeenschappen in de buurt. Een zoektocht naar succesfactoren.

Digitale Trapvelden
Digitale trapvelden zijn opgezet als laagdrempelige plekken in aandachtswijken van grote steden waar inwoners op een toegankelijke wijze in contact kunnen komen met informatie- en communicatietechnologie. Toenmalig minister Van Boxtel heeft eenmalig twintig miljoen gulden beschikbaar gesteld aan dertig steden voor het oprichten van de trapvelden. Inmiddels zijn er ook in kleinere gemeenten allerlei trapvelden gekomen. In november 2002 waren er 234 trapvelden, waarvan er 111 gefinancierd waren met geld van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het doel van de trapvelden is drieledig: het verkleinen van de digitale kloof; het verbeteren van het arbeidsperspectief en het vergroten van de sociale cohesie in de buurt.

Rol KL: KL beheert in samenwerking met het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP) het landelijke netwerk digitale trapvelden. KL organiseert de jaarlijkse trapveldbijeenkomst, onderhoudt de contacten tussen verschillende trapveldsteden, verstrekt informatie aan media en belangstellenden en publiceert een reeks dossiers over de verrichtingen van de trapvelden. Ook wordt de website onderhouden en een maandelijkse nieuwsbrief verstuurd.

Opdrachtgever: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Relevante documenten: Monitor Digitale Trapvelden 2003; website www.trapveld.nl.

Digitale Pioniers
Op 3 december 2003 werd de publicatie ‘.NL, Eén jaar Digitale Pioniers op het internet’ uitgereikt aan staatssecretaris Van der Laan tijdens een feestelijke bijeenkomst in Hal 4, Rotterdam. Ruim een jaar na de start van de stimuleringsregeling voor vernieuwing in het publiek domein op internet zijn zo'n 300 projectvoorstellen ontvangen, waarvan er 45 zijn geselecteerd voor ondersteuning. De regeling voorziet hiermee in een grote vraag en ook de laagdrempelige wijze waarop de regeling is opgezet spreekt velen aan. In 2003 zijn vier aanvraagrondes uitgevoerd met als respectievelijke thema's: identiteit, leren en duurzaamheid. Het eerste jaar is door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap positief beoordeeld, wat geresulteerd heeft in de toekenning van een nieuwe toekenning voor 2004.

Rol KL: KL draagt zorg voor de invulling en uitvoering van de regeling. Naast de reguliere taken, waaronder de selectie van de thema's, het uitzetten van de nieuwe rondes en de selectie van de aanvragen, speelt KL een actieve rol bij het onder de aandacht brengen van de regeling en de kennisuitwisseling tussen de projecten. Geselecteerde projecten kunnen aanspraak maken op inhoudelijke of organisatorische ondersteuning. Kennisuitwisseling wordt gestimuleerd door middel van projectleidersbijeenkomsten, een mailinglist en een website en door hergebruik van elkaars applicaties aan te jagen.

Opdrachtgever: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (Directie Media & Letteren) en Nationaal Actieplatform Elektronische Snelweg (NAP)

Relevante documenten: publicatie .NL, Eén jaar Digitale Pioniers op het internet en de website www.digitalepioniers.nl.

DISC
Eind 2002 startte Kennisland met de Stimuleringsregeling Digitale Pioniers. Na enkele maanden werden een aantal knelpunten geconstateerd die de verdere ontwikkeling van het publieke domein op internet belemmeren en/of vertragen. De democratisering van Open Source software en het probleem van auteursrecht zijn er daar twee van. Met het project DISC, Domein voor Innovatieve Content en Software, worden een aantal van die barrières weggenomen. DISC is een initiatief van Nederland Kennisland en Waag Society en richt zich op maatschappelijke organisaties in het publieke domein die aan de slag willen met open source software, maar niet zo goed weten waar te beginnen. DISC zal op heldere wijze en in normale taal de mogelijkheden voor een open source strategie presenteren. DISC zal zo organisaties beter in staat stellen gebruik te maken van elders bewezen innovaties in het publieke domein.

Op de website www.disc.nl is een groot aantal projecten in het publieke domein die met open source software of open content werken geanalyseerd. Ervaringen, software, handleidingen en andere details worden op DISC gepresenteerd. De website gaat 23 maart 2004 live. Het project loopt tot medio 2005.

Rol KL: Initiator en uitvoerder in samenwerking met Waag Society.

Opdrachtgever: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (Directie Media & Letteren) en Nationaal Actieplatform Elektronische Snelweg (NAP)

Relevante documenten: De websites www.disc.nl, www.digitalepioniers.nl en www.waag.org

Eindhoven: visie in actie
Eindhoven wil voorop lopen op het gebied technologie, met als belangrijk element ICT. De gemeente Eindhoven wil ICT tastbaar in de stad aanwezig laten zijn. Het werkdocument 'ICT: van visie naar actie' werd opgesteld. In dit document wordt ICT gezien als katalysator op vier terreinen: ruimtelijk, economisch, sociaal en bestuurlijk. In november 2003 werd het werkdocument in vijf bijeenkomsten besproken met partners binnen en rondom de gemeente. De discussies en de uitkomsten van de bijeenkomst leidden tot een e-visie van de gemeente Eindhoven. Die visie moet enerzijds verschillende partijen verbinden aan een gezamenlijke ambitie en anderzijds een concreet handelingsperspectief bieden voor actie.

Rol KL: Nederland Kennisland is gevraagd het proces naar de e-visie te begeleiden. KL zorgde voor gespreksnotities als input van de bijeenkomsten en richtte het proces gedurende de bijeenkomsten in.

Opdrachtgever: Gemeente Eindhoven

Relevante documenten:
Vier gespreksnotities:
ICT als katalysator van ruimtelijke ordening
ICT als katalysator van economische ontwikkeling
ICT als katalysator van sociale ontwikkeling
ICT als katalysator van effectief bestuur

ff contact :-)

In het tweede jaar van netwerk ff contact :-) is vooral ingezet op het vergroten van de naamsbekendheid en het ontwikkelen van een actieprogramma voor de toekomst. Samen met zorgverzekeraars, onderwijsinstellingen, overheden en zorgcentra is in kaart gebracht welke randvoorwaarden moeten worden ingevuld om de ICT-voorzieningen grootschalig aan chronisch en langdurig zieke kinderen aan te kunnen bieden. In opdracht van het netwerk is tevens een onderzoek uitgevoerd door Andersoon, Elffers en Felix (AEF) naar de verschillende mogelijkheden voor opschaling van de diensten. Samen met de uitkomsten van de gesprekken bood dit aanknopingspunten voor het opstellen van een actieprogramma voor de komende twee jaar. Verschillende maatschappelijke organisaties hebben toegezegd bij te dragen aan de uitvoering van het programma. De lessen en informatie die in 2003 zijn opgedaan vonden hun weerslag in twee praktische handleidingen (voor de zorgsector en voor het onderwijs). Het programma en de handleidingen zijn tijdens een publieke manifestatie op 18 februari 2004 gepresenteerd.

Rol KL: Het projectbureau van het netwerk ff contact :-) is ondergebracht bij KL. KL is daarmee de trekker van het project en verantwoordelijk voor de voortgang en de organisatie van de bijeenkomsten. Hierbij wordt nauw samengewerkt met campagnebureau BKB Groep.

Opdrachtgever: VSB-Fonds

Relevante documenten:
Actieprogramma netwerk ff contact :-) 2004
ICT voor kinderen en jongeren met een chronische of langdurige ziekte: handleiding voor de zorg.
ICT voor kinderen en jongeren met een chronische of langdurige ziekte: handleiding voor het onderwijs.

Innovatieplatform
2003 zal de geschiedenisboeken in gaan als het jaar waarop de kenniseconomie in Nederland een politieke doorbraak maakte. Doordat het eerste kabinet Balkenende (2002) het thema negeerde groeide in de loop van 2002 bij een groot aantal organisaties een gevoel van urgentie. In verschillende beleidsnota's van eerdere kabinetten werden voornemens uitgesproken over de Lissabon-doelstellingen zoals afgesproken door de Europese regeringsleiders in 2000, maar het bleef bij goede intenties. Daarbij was de economische neergang in Nederland sterker dan in de rest van de EU. Dat mondde uit in een stroom van adviezen voor een extra inspanning vanuit verschillende sleutelspelers in de kenniseconomie. Niet alleen van stichting Nederland, maar ook van VSNU, HBO-Raad, VNO-NCW, MKB-Nederland, FME-CWM, CNV, SBO, SER en AWT. Velen pleitten voor een nationaal coördinatieorgaan naar Fins model. De artikelen en rapporten van KL hebben daar zeker aan bijgedragen, aangezien er vaak werd gerefereerd aan Finland maar niet altijd even gefundeerd. Dit alles leidde er toe dat in december 2002 kenniseconomie en innovatie onderdeel werden van de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen van januari 2003. In navolging van het Financieel Dagblad pikten de media het onderwerp op. De lijsttrekker van D66 en de huidige vice-premier Thom de Graaff pleitte er in een groot artikel in het NRC Handelsblad voor om van de lessen uit Finland te leren. Ook het CDA en de PvdA mengden zich in de discussie. Het 'Finse model' werd een begrip.
De politieke ambitie mondde uit in de oprichting van het Innovatieplatform in september 2003. Het Innovatieplatform is een gezelschap van 18 topmensen uit bedrijfsleven, wetenschap en publieke sector. Naast premier Balkenende hebben uit het kabinet ook de ministers van Onderwijs en Economische Zaken zitting in het platform. Frans Nauta, voorzitter van KL, kreeg het eervolle verzoek om lid te worden van het platform en teven de rol van secretaris op zich te nemen. Hij is verantwoordelijk voor het werk achter de schermen. De periode tot januari 2004 heeft hij benut om een projectbureau op te zetten dat de platformleden ondersteunt in hun missie om van Nederland een slimmer, innovatiever en dynamischer land te maken.

Rol KL: Frans Nauta vervult zijn rol als secretaris van het Innovatieplatform op persoonlijke titel, maar neemt natuurlijk dagelijks de kennis en ervaring vanuit KL mee naar Den Haag. Verder denkt KL waar mogelijk en gewenst mee met het Innovatieplatform.

Relevante documenten: Te vinden op de website van het platform, www.innovatieplatform.nl

Innovatieverhalen
Dit jaar is er, mede door de oprichting van het Innovatieplatform, veel aandacht voor het innovatiebeleid van de overheid. Naast het ontwikkelen en evalueren van beleidsinstrumenten is het belangrijk te kijken naar de alledaagse praktijk. Er bestond bij het ministerie van Economische Zaken (EZ) behoefte aan verhalen van ondernemers die innoveren. Ondernemers die gebruik hebben gemaakt van rijksregelingen die hen een steuntje in de rug hebben gegeven bij hun zoektocht naar nieuwe producten en diensten waarmee zij de concurrentie beter aankunnen. KL heeft zes interviews gedaan met vernieuwers uit diverse kennisintensieve sectoren, variërend van starters tot een werknemer bij een multinational. Daarvan zijn Innovatieverhalen gemaakt, die inzicht geven in de praktijk van het ondernemen van alledag, het belang van innovatie en de rol die beleidsinstrumenten spelen bij het tot stand komen daarvan.
.
Rol KL: Na een voorselectie van een aantal kandidaten door Senter en EZ, heeft KL een keuze gemaakt voor zes bedrijven en ondernemers en deze geïnterviewd. Van deze interviews zijn verslagen gemaakt, waarin de leuke en de lastige kanten van het ondernemen en innoveren aan bod komen.

Opdrachtgever: Ministerie van Economische Zaken

Relevante documenten: De verhalen zijn nog niet gepubliceerd door het ministerie en daarom nog niet openbaar.

Kenniseconomie monitor 2003 / Dag van de Kenniseconomie
Op 13 september organiseerde KL de dag van de kenniseconomie. Er kwamen die dag veel dingen samen; een bekroning van vier jaar werk om het onderwerp kenniseconomie op de politieke agenda te krijgen. Toen in december 2002 het onderwerp tamelijk onverwacht alsnog onderdeel werd van de verkiezingscampagne kwamen er binnen het KL-netwerk al snel ideeën op om rond Prinsjesdag een conferentie te organiseren. Dat idee groeide en groeide en groeide. Om te beginnen was er de jarenoude wens van Joeri van den Steenhoven en Frans Nauta om 'gewoon eens een keer de feiten op een rijtje te zetten'. Alle boekwerken ten spijt konden we bij KL niet goed uit de voeten met het statistische materiaal. Aldus ontstond het idee voor een Kenniseconomie Monitor. In mei werd een begin gemaakt met het onderzoek en er werd in de zomer hard doorgewerkt op KL. De Kenniseconomie Monitor 2003 werd op 8 september gepresenteerd aan de buitenwereld. Premier Balkenende nam het eerste exemplaar in ontvangst en er was veel aandacht voor de publicatie in de media.
Voor de gelegenheid waren een vijftig mensen uit de top van de BV Nederland naar De Baak in Noordwijk gekomen. Vijftig topmensen uit het de wereld van onderwijs, onderzoek, overheid en bedrijfsleven die in gesprek gingen over de vraag welke richting Nederland zou moeten inslaan om succesvol te worden in de kenniseconomie. Ze deden dat samen met zo'n vijfentwintig talenten van een nieuwe generatie, twintigers en dertigers die over een jaar of tien de vlag overnemen van de huidige generatie bestuurders.

De aandacht voor kenniseconomie en innovatie werd die week verder versterkt door debatten over beta en techniek die werden georganiseerd door Platform AXIS, door het jaarcongres van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, door brainstormsessies van BioPartner over startups in de life-sciences en door de aandacht die ScienceGuide via haar website gaf aan het thema. De week werd afgesloten met de Dag van de Kenniseconomie. Het ochtendprogramma bestond uit vier Finse gasten die vertelden over de verdiensten en tekortkomingen van het inmiddels illustere 'Finse model'. ‘s Middags waren er zeven verschillende workshops waarin thema's van de kenniseconomie werden uitgelicht en gezocht werd naar concrete aanbevelingen voor het Innovatieplatform. In totaal werd de dag door zo'n 250 mensen bezocht en dat aantal had nog groter kunnen zijn als de zaal dat toe had gelaten. Het was een mooie

afsluiting van een jaar hard werken aan de politieke en maatschappelijke agendering van Nederland als kennisland.

Rol KL: Initiator

Financiering: het onderzoek voor de Kenniseconomie Monitor 2003 en de Dag van de Kenniseconomie konden gefinancierd worden dankzij bijdragen van een groot aantal partners en sponsors: Axis, De Baak, Bikker-Euro RSCG, Biopartner, Cisco Systems, Gasunie, gemeente Amsterdam, de HBO-raad, IBM, ING, KPN, Het Management Centrum, Nextrategy, Ordina, ScienceGuide.org, Universiteit Twente, Vecai en de provincie Zuid-Holland
We willen op deze plaats onze partners en sponsor nogmaals bedanken voor hun morele en financiële steun.

Relevante literatuur:
- Kenniseconomie Monitor 2003, Frans Nauta en Joeri van den Steenhoven
- Lessen van Finland, Een overzicht van het Finse innovatiemodel en de beleidsmaatregelen tussen 1980 en 2002, Frans Nauta, Joerie van den Steenhoven, Marieke Rietbergen
- Finland weet het beter, NRC-Handelsblad, door Frans Nauta, 31 januari 2003
- Lessen uit Finland, Volkskrant, Dubbelinterview Frans Nauta en Luc Soete, 14 juni 2003

Kentallen Wetenschapscommunicatie
Communicatie over wetenschap en techniek is belangrijk voor het stimuleren van de belangstelling en het enthousiasme voor en de kennis van wetenschap en techniek onder Nederlanders. Ook is het belangrijk dat een kritische, maatschappelijke discussie over resultaten van wetenschap en technologie mogelijk wordt gemaakt. Publieksgerichte wetenschaps- en techniekcommunicatie in Nederland is een veld dat wordt gekenmerkt door een diversiteit aan organisaties en inspanningen. Het rapport "Wetenschaps- en Techniekcommunicatie in kengetallen" is een eerste verkenning op dit complexe terrein. Kengetallen geven een helder beeld met betrekking tot de efficiëntie en effectiviteit van activiteiten. Deze nulmeting biedt een kader voor verdere uitbouw als monitoring instrument. Met behulp van dit instrument kunnen Nederlandse inspanningen op het gebied van wetenschaps- en techniekcommunicatie in de toekomst worden vergeleken met die in het buitenland.

Rol KL: KL heeft het veld van publieksgerichte communicatie over wetenschap en techniek globaal in kaart gebracht. Op basis daarvan zijn de belangrijkste kengetallen geformuleerd, waar mogelijk ingevuld en gepresenteerd in het rapport.

Opdrachtgever: Stichting Weten

Relevante documenten: Wetenschaps- en Techniekcommunicatie in kengetallen; Een eerste exercitie. (K. van den Berg, M. de Lange e.a.) Amsterdam, Stichting Weten, 2003.

Lessen uit Finland
In het hoofdlijnenakkoord van het kabinet Balkenende II wordt ambitieus ingezet op de kenniseconomie. Naast het creëren van financiële ruimte werd begonnen met de ontwikkeling van een Nederlands innovatiesysteem. De eerste stap van het kabinet was de instelling van een Innovatieplatform dat, naar Fins model, onder leiding staat van de minister-president. In de zomermaanden werd een miniconferentie georganiseerd door de ministeries van OCW, EZ en AZ als onderdeel van het denkproces over de invulling van het innovatieplatform.
Als voorbereidingsmateriaal voor de miniconferentie wilde het ministerie een paper op laten stellen over het Finse model. Het doel van de paper was om een overzicht te geven van de maatregelen die de Finnen de afgelopen twintig jaar hebben genomen om de kenniseconomie te stimuleren en aan te geven wat daarvan bruikbaar is voor de Nederlandse situatie.

Rol KL: Het ministerie van OCW heeft Nederland Kennisland gevraagd om een kort rapport te schrijven over het Finse model en met name over de maatregelen die zijn genomen sinds de instelling van het nationale wetenschaps- en technologiebeleid midden jaren tachtig.

Opdrachtgever: ministerie van Economische Zaken

Relevante documenten: KL Dossier Lessen van Finland

Maatschappelijke Breedbanddiensten
In Nederland breedbandland wachten de verschillende spelers vooral op elkaar: geen diensten zonder infrastructuur, geen infrastructuur zonder diensten. Door maatschappelijke breedbanddiensten te ontwikkelen verwacht KL voor de publieke sector flinke efficiencywinsten te kunnen boeken en tegelijkertijd een katalysator te hebben voor de Nederlandse breedbandmarkt. De concentratie is op de thema's zorg, veiligheid en onderwijs. In de eerste fase van het project zijn brainstormsessies met mensen uit de verschillende velden georganiseerd, die ruim duizend ideeën hebben opgeleverd voor diensten. Na een aantal selecties hebben we in de tweede fase businesscases ontwikkeld voor de acht meest kansrijke ideeën en maatschappelijke partners gezocht die mee willen helpen met de ontwikkeling. In de derde fase, die in 2004 van start gaat, worden voor de uiteindelijk gekozen diensten prototypes ontwikkeld en pilots uitgevoerd door de partijen die de diensten uiteindelijk gaan ontwikkelen.

Rol KL: Het project werd in samenwerking met communicatiebureau Winkelman en Van Hessen uitgevoerd. KL heeft de teams zorg en onderwijs ondersteund, waarvan de leden afkomstig waren uit de verschillende deelnemende bedrijven. KL deed waar nodig (markt)onderzoek en benaderde maatschappelijke partijen. De bedrijven waren verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de businesscases.

Opdrachtgever: KPN, LogicaCMG, Microsoft, PinkRoccade, Sony

Relevante documenten: Flyer Maatschappelijke Breedbanddiensten fase 2, de business cases zijn vertrouwelijk. Daarnaast:
- Kansenrapportage maatschappelijke breedbanddiensten onderwijs
- Kansenrapportage maatschappelijke breedbanddiensten sociale cohesie
- Kansenrapportage maatschappelijke breedbanddiensten veiligheid
- Kansenrapportage maatschappelijke breedbanddiensten zorg

Maatschappelijke UMTS-diensten
De verwachting is dat UMTS in 2004 zal doorbreken. Nadat telecomopererators te veel geld voor hun licenties hebben neergeteld, lijkt de markt rijp voor de eerste toepassingen. Behalve voor puur commerciële doeleinden (games, muziek etc.) is UMTS ook inzetbaar voor maatschappelijke doeleinden. Opzet van dit project is om snel en praktisch kansen voor mobiele toepassingen te vinden binnen de sectoren onderwijs, zorg en veiligheid.

Rol KL: KL fungeert als makelaar tussen maatschappelijke partijen en de opdrachtgever. Door middel van uitgebreide rondes in het netwerk van KL worden partners gevonden die interesse hebben in het mobiel beschikbaar hebben van hun toepassingen.

Opdrachtgever: KPN

Relevante documenten: Project loopt door in 2004.

Marktverkenning internetvoorziening op scholen

Scholen krijgen vanaf 1 januari 2004 een eigen ICT-budget waardoor zij zelf toegang tot Kennisnet en het internet kunnen inkopen. KL heeft onderzoek gedaan naar de kosten en de kwaliteit van de internetvoorzieningen die scholen kunnen verwachten als zij de markt betreden. Daarvoor is uitgegaan van een door de scholen opgesteld basispakket. Uit deze marktverkenning onder 15 internetaanbieders (ISPs) blijkt dat het door de overheid gereserveerde bedrag onvoldoende is. Bovendien is extra geld nodig voor scholen in gebieden waar toegang via kabel of ADSL niet mogelijk is. De marktverkenning maakt duidelijk wat het benodigde budget voor de scholen is en welke knelpunten een goede marktwerking per 1 januari 2004 in de weg staan.

Rol KL: Marktonderzoek, mede door middel van telefonische interviews met internetaanbieders, en het schrijven van het rapport.

Opdrachtgever: De organisaties voor bestuur en management en de schoolleiders uit het primair en voorgezet onderwijs

Relevante documenten: Marktverkenning internetvoorziening scholen na 2003

Stedenlink
Stedenlink heeft eind 2002 ambitieuze aanvragen bij ministeries ingediend. Die werden afgewezen. Hierdoor ontstond een moment van reflectie. Nagegaan is of door samenwerking met de ICTU versterking kon worden bereikt. Uiteindelijk bleek geen van beide partijen echt warm te lopen voor een vorm van samenwerking. Op de studiereis naar Ierland werd het elan weer gevonden en is KL gevraagd het projectbureau nog voor twee jaar voort te zetten.

Rol KL: KL geeft invulling aan het projectbureau van Stedenlink. KL is de spin in het web en knoopt initiatieven aan elkaar. Daarnaast wordt zo actief mogelijk kennis uitgewisseld. De website vervult hierin een centrale rol.

Opdrachtgever: elf gemeenten

Relevante documenten: de website www.stedenlink.nl

Surflokaal
Internet kan voor mensen met een functionele beperking een goed hulpmiddel zijn. Voor hen is internet echter ontoegankelijk, of dat nu mentaal, fysiek, begripsmatig of in materieel opzicht is. Zonder gerichte scholing is het moeilijk voor te stellen dat personen met een functiebeperking de eerste fysieke en begripsmatige ontoegankelijkheid overwinnen. Kennis over oplossingen hieromtrent is nog nauwelijks op gestructureerde wijze verzameld en verspreid. Het iRv, Kenniscentrum voor Revalidatie en Handicap, heeft in samenwerking met KL een soort 'plug-in' gemaakt die in bestaande computercursussen ingezet kan worden. Het voorstel is onder de titel 't Surflokaal ingediend bij het programma 'Drempels Weg' en goedgekeurd.

Rol KL: KL inventariseerde het cursusaanbod en de organisaties, KL evalueerde de insteekmodule; KL hielp mee met het verspreiden van cursusmateriaal onder relevante cursusaanbieders.

Looptijd: De looptijd van 't Surflokaal was van 15 januari 2003 tot 1 oktober 2003.

Telematica Twente
De Stichting Breedband Twente (SBT) is opgericht door vijftien gemeenten om de uitrol van breedband en het gebruiken van breedbandapplicaties in Twente te bevorderen. In de Twentse

regio worden de kansen die breedband biedt al langer onderkend. Overheid, bedrijfsleven en instellingen ontplooien veel initiatieven. De regio Twente heeft de handen in één geslagen om hier meer samenhang in aan te brengen. De doelstellingen van de Stichting Breedband Twente zijn:

- het stimuleren van de aanleg en het gebruik van een telematica-infrastructuur
- het zijn van een kenniscentrum van en voor de regio
- het optreden als gesprekspartner namens de deelnemende gemeenten
- het verwerven van financiële middelen.

Rol KL: De concrete vraag vanuit de SBT aan Kennisland is een meerjarig ontwikkelingsplan. Vier aandachtsgebieden werden vastgesteld: effectieve overheid, vergrijzing, aansluiten van bedrijventerreinen en leefbaarheid op het platteland. Per aandachtsgebied werden veldverkenningen gemaakt om zicht te krijgen op de themagebieden. KL interviewde mensen uit de verschillende themagebieden en zorgde voor de inhoudelijke invulling van rondetafelbijeenkomsten.

Opdrachtgever: Stichting Breedband Twente

Relevante documenten:
Veldverkenning Effectieve overheid
Veldverkenning Leefbaarheid op het platteland
Veldverkenning Vergrijzing en wonen
Veldverkenning Aansluiten van bedrijventerreinen
Eindrapport Telematica Twente

3 De 10 KL-Projecten 2003

Ieder jaar kiest de jaarvergadering tien projecten of projectideeën die KL in het nieuwe jaar ondersteunt. De rol van KL verschilt per project. Bij het ene project wordt geholpen bij het uitwerken van een plan, bij een andere met het zoeken van financiering of het opzetten van projectorganisatie.

De volgende projecten zijn in 2003 ondersteund:

1 Iederwijs

Het winnende project op de KL-jaarvergadering van 2003 was Iederwijs. Iederwijs is een school. Niet zomaar een school, maar eentje waar een bevlogen groep docenten en ouders probeert om kinderen op een heel nieuwe manier te laten leren. Of zoals Iederwijs het zelf zegt: " Iederwijs is een school waar je kan leren wat jij belangrijk vindt en waar je kennis maakt met elkaar. Iederwijs is een omgeving waar kinderen tot hun recht komen. Waar ze leren, spelen en leven. Omdat iedereen zijn eigen tijd, manier en kleur kan kiezen. Omdat kinderen gezien en gehoord worden. Omdat vertrouwd wordt op hun vermogen. Omdat ze mogen stralen. Omdat ze zich veilig en verbonden voelen. Omdat ze mogen zijn zoals ze zijn. Had jij dat ook gewild?" De Sudbury Valley School in Amerika was een belangrijke inspiratiebron. Het is allemaal nogal onconventioneel bij Iederwijs: er zijn geen klassen, er is geen docent die voor de klas staat, kinderen geven zelf aan wat ze willen leren en de docent helpt daar dan bij. Kortom: een echt moedige poging tot onderwijsinnovatie waar KL van harte achter staat en die volop steun verdient. En zoals zo vaak met innovaties loopt ook Iederwijs regelmatig op tegen de beperkingen van de bestaande regels. Zo stelt het rijk een aantal (op zich logische) eisen waar een school aan moet voldoen om in aanmerkingen te komen voor een overheidsbijdrage, maar de regels daarvoor zijn zodanig dat daarmee het hele concept van de Iederwijs-school om zeep wordt geholpen. Vanuit KL hebben we een aantal malen met de school meegedacht tijdens hun zoektocht naar de manier om hun eigen identiteit en principes overeind te houden en toch ook recht te doen aan de wensen van het rijk op het gebied van kwaliteit.
Wat daarbij is opgevallen is hoe goed de mensen van Iederwijs zélf al bezig zijn met alles, hoe ze zichzelf nooit in een slachtofferrol plaatsen en altijd bereid zijn om in dialoog met de gemeente, de inspectie en het departement te zoeken naar oplossingen die voor beide partijen werken. We voelden ons daarom soms wat overbodig: deze mensen zijn gewoon heel goed bezig. Puur bevlogen leiderschap zoals je het zelden ziet in Nederland en waar we ongetwijfeld nog meer van gaan horen de komende jaren. Meer over Iederwijs is te vinden op de website van Iederwijs Nederland: www.iederwijs.nl

2 Chatten met de kindertelefoon

De opkomst van nieuwe media zoals e-mail, chat en sms heeft binnen de kindertelefoon tot een verkennend onderzoek geleid naar de (on)mogelijkheden van deze media voor de diensten van de Kindertelefoon. Chat bleek methodisch en organisatorisch het dichtst bij het huidige telefoonwerk te liggen en is daardoor het minst complex om te implementeren.
Tijdens een proefperiode heeft de kindertelefoon een behoefteonderzoek gedaan. Uit het onderzoek bleek dat er grote behoefte was aan chat-diensten. Veel kinderen maakten gebruik van de chat en nieuwe doelgroepen werden bereikt.

KL heeft de kindertelefoon in contact gebracht met een communicatiebureau om te voorkomen dat de succesvolle proef het nieuws zou halen voordat de kindertelefoon zelf de capaciteit zou hebben om alle vraag aan te kunnen. Er is geholpen met het aanvragen van een subsidie voor een verbeterde chat-applicatie en er is geholpen met het zoeken van meer structurele financiering om de gehele chat uit te bouwen.

3 Studiegids NL

Voor (aankomende) studenten is het kiezen van de juiste opleiding en het benutten van de keuzevrijheid daarbinnen van groot belang. In dit project wordt een overkoepelende, algemeen toegankelijke online studiegids ontwikkeld, gevuld, gehost, gepromoot en ter beschikking gesteld. De studiegids bevat beschrijvingen van de opleidingen, modulen en vakken van alle Nederlandse universiteiten en hogescholen. Aan modulen worden door de studenten ratings en opmerkingen toegevoegd die het kiezen vergemakkelijken. Er is dit jaar een demo gemaakt en gezocht naar partners om het project mee uit te voeren.

KL heeft het maken van het plan van aanpak en de demo inhoudelijk ondersteund en in haar netwerk gezocht naar partners om mee samen te werken. Er is hiervoor een sessie georganiseerd met zo'n 8 partijen. Hieruit zijn enkele partijen naar voren gekomen die samen met Stichting Keuzenvakkengids een uitgewerkt projectvoorstel hebben opgesteld. Dit ligt momenteel voor financiering bij o.a. Ministerie OCW.

4 Prikkel

Prikkel is een webleeromgeving die vorm geeft aan het 'Adaptief Competentieleren' (ACL). Dit is een vorm van onderwijs waarbij wordt uitgegaan van de talenten en de interesses van leerlingen. In deze methode is het proces net zo belangrijk als het eindproduct. Prikkel is stap voor stap ontwikkeld door leerlingen, docenten en webontwikkelaars van het Montessori College Oost (Amsterdam). Tijd, middelen en creativiteit zijn belangrijk om tot een overdraagbaar eindproduct te komen. Een nieuw te ontwikkelen onderdeel voor Prikkel is een instrument waarmee de leerlingen de eigen ontwikkeling van competenties in beeld kunnen brengen.

KL heeft Prikkel een steun in de rug gegeven met de erkenning als KL-project. Daarnaast heeft KL meegezocht naar financiële mogelijkheden om een nieuw competentie-instrument te ontwikkelen.

5 Peacemaker

Het project Peacemaker scoorde ook zeer goed op de jaarvergadering. Het idee is even sympathiek als maatschappelijk noodzakelijk: kinderen al op zeer vroege leeftijd op een vreedzame manier leren omgaan met conflicten en ze leren om te zoeken naar oplossingen die werken voor iedereen. Peacemaker heeft hiervoor, samen met het Szold Instituut in Tel Aviv, een training ontwikkeld om kinderen op te leiden tot jonge Peacemakers voor conflicten onder jongeren. Er is alleen meer nodig dan een goed idee om de wereld te verbeteren, je moet het ook ‘gewoon doen’. Helaas gaat dat bij Peacemaker tot op heden nog niet echt soepel. Er zijn een aantal succesvolle pilots gehouden op scholen, maar er is nog geen organisatorische basis om het geslaagde experiment op te schalen. Vanuit KL hebben we met de initiatiefnemers meegedacht om een professionaliseringslag te maken en ook wat betreft financiering hebben we meegedacht over inkomstenbronnen voor de stichting. Tot nu toe heeft dat alleen nog niet geresulteerd in de broodnodige volgende stap van Peacemaker. Maar wat niet is kan nog komen, aan de kracht van het idee ligt het niet.

6 Het Spinlab

Omdat Nederland een kennis- en diensteneconomie is geworden is het voor kinderen steeds moeilijker om een beeld te krijgen van wat er in bedrijven gebeurt. Ook op school zijn er geen 'meesters' meer die naast de taal- en rekenles verhalen vertellen over fabrieken of in de klas allerlei natuurkundige objecten tentoonstellen. Natuurlijk wordt de wereld virtueler en zijn vooral kinderen erg goed in computerspelletjes, maar er wordt nog steeds heel veel hand- en denkwerk verricht in laboratoria en researchcentra om producten en diensten op de markt te kunnen brengen.

Het Spinlab is een marktplein op internet voor kinderen. Het geeft kinderen inzage in deze onzichtbare wereld. Het Spinlab moet kinderen uitdagen om zelf met uitvindingen te komen en samenwerkingsprojecten aan te gaan met kinderen van andere scholen. Om dit te stimuleren worden er innovatiewedstrijden georganiseerd in verschillende categorieën.
KL heeft in een aantal gesprekken meegedacht om het idee uit te werken. Pogingen om financiering te vinden zijn niet succesvol geweest. Ook een aanvraag bij Digitale Pioniers kwam niet door de selectie heen. De laatste maanden is er geen contact meer geweest met de initiatiefnemers.

7 Het Geheugen van Nederland

Het geheugen van Nederland is de naam van het digitaliseringsprogramma van de Koninklijke Bibliotheek. Collecties van archieven, musea en bibliotheken worden gedigitaliseerd en beschikbaar gesteld voor het publiek. Het Nederlands cultureel erfgoed wordt daarmee digitaal opgebouwd en toegankelijk. Veel van de gedigitaliseerde documenten zijn normaal lastig te vinden en verspreid over Nederland (en het buitenland). Het geheugen van Nederland richt zich in eerste instantie op leerlingen en docenten in het voortgezet onderwijs. De KB ontwikkelt applicaties die aansluiten bij de lespraktijk en de methodes voor het vak geschiedenis en CKV, maar ze zijn ook door andere geïnteresseerden te gebruiken. De website en de eerste collecties zijn inmiddels live en Kennisland helpt het project onder de aandacht te brengen en denkt mee over de verdere uitbouw van het programma.

KL heeft Het Geheugen voornamelijk geadviseerd over het communicatieplan, samenwerkingsmogelijkheden en financiering. Ook wordt Het Geheugen via KL betrokken in de het naar Nederlands recht vertalen van de Creative Commons licenties (zie www.creativecommons.org).

Meer info: www.geheugenvannederland.nl

8 Connection & Information in your hand

Het Northgo College is een scholengemeenschap voor VMBO, Havo en Atheneum te Noordwijk. De school wil door de inzet van Personal Digitale Assistants (PDA's) de belasting van docenten en ondersteunend personeel bij het onderhouden van absentie en presentielijsten verlichten. Het belangrijkste doel is echter het beheer van de gegevens van leerlingen met behulp van PDA's doelmatiger in te richten en zo de kwaliteit van onderwijsbegeleiding te verbeteren. Zo kan de school in een vroeg stadium zien welke vakken populair zijn en daar het aanbod op afstemmen. Daarnaast beoogt het project minimaal één formatieplaats op jaarbasis te besparen door onder andere de verlichting van administratieve taken. Hierdoor komt tijd vrij voor andere activiteiten.

KL heeft samen met het Norhtgo college en de stichting ICT op school een mini-congres georganiseerd en meegewerkt aan de publicatie van het boekje Prettig kennis maken. Samen met het ministerie van OCW en de stichting ICT op school wordt er nu gekeken naar een vervolgtraject van de proeftuin

Meer info: www.northgo-college.nl

9 Networking Facilities.net

De Stichting Environmental Networking Facilities bouwt kennisnetwerken voor deskundigen op diverse terreinen, zoals natuur, milieu, landbouw, gezondheid, duurzame ontwikkeling en ontwikkelingssamenwerking. Een doel van de stichting is dat de muren tussen de verschillende vakgebieden, netwerken en organisaties verdwijnen.
Het vinden van de juiste expert(ise) wordt vanwege de gebruikte vingerafdruktechniek versimpeld. Van alle beschikbare informatie zijn vingerafdrukken gemaakt. Niet de informatie,

maar deze vingerafdrukken worden centraal bewaard in een database. Een zoekopdracht voor de centrale vingerafdrukdatabase, wordt ook weer vertaald in een vingerafdruk en vergeleken met die in de database. De gebruiker beslist zelf of de gemaakte vingerafdruk de essentie is van het artikel of van de vraag. Deze techniek heeft twee grote voordelen: de database is supersnel en de inhoud blijft waar het hoort; bij de eigenaar.
De gebruikte technologie is veelbelovend. De initiatiefnemer heeft zijn eigen onderneming opgezet. KL heeft meegedacht over toepassingen voor deze technologie.

10 Van papier naar praktijk en vice versa

De bureaucratie leeft in haar eigen papieren werkelijkheid, was één van de veelgehoorde verwijten uit 2002. Ook voor overheidsbeleid geldt dat het succes van overheidsbeleid wordt bepaald in de uitvoering ofwel: "the proof of the pudding is in the eating". Het IMI wil een experiment opzetten waarbij beleidsambtenaren worden uitgeleend aan de uitvoeringspraktijk. Als het goed gaat ontstaat er meer kennis van de uitvoeringspraktijk, de kansen en dilemma's. Maar ook een verandering in de manier van werken van ambtenaren. Dit project kan bijdragen aan bezieling doordat beleid maken weer tastbaar en grijpbaar wordt.

KL heeft meegedacht met de opzet van het project en het plan van aanpak. Idee was: Start een experiment waarbij beleidsambtenaren uit rijk, provincie en gemeente gedurende een jaar voor een dag per week worden uitgeleend aan de uitvoeringspraktijk. Dit projectvoorstel is voorgelegd aan en besproken met het Ministerie OCW, maar nog zonder resultaat.

Een uitgebreide beschrijving van de KL-2003 projecten is te vinden op de website onder www.kennisland.nl/projecten.

4 Activiteiten 2003

Naast de grote hoeveelheid projecten heeft KL een aantal activiteiten georganiseerd. Sommige hiervan zijn jaarlijks terugkerende activiteiten. Een bloemlezing:

Jaarvergadering
De jaarvergadering van KL vond dit jaar plaats in de Balie en stond in het teken van de Tweede Kamerverkiezingen. Zo'n 150 mensen namen deel aan diverse debatten. Hierna kwam Joop Wijn langs voor een speech over de kenniseconomie en volgde een debat met diverse Tweede Kamer-leden. Tot slot volgde de verkiezing van de KL-projecten en een borrel.

Wijzer aan Zee
Wijzer aan Zee is in vier jaar uitgegroeid naar een tweedaagse ontmoeting waar de stand van zaken van de kenniseconomie in Nederland wordt geanalyseerd en bediscussieerd. De onderwerpen bij Wijzer aan Zee 2003 waren: kennisbruggen: het maken van verbindingen en netwerken tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen; hoe kun je innovatie stimuleren: in beleid, implementatie, inzicht te krijgen hoe veranderprocessen werken, hoe maak je innovatie leuk; competentiemanagement: heeft mijn organisatie de competenties in huis voor de kenniseconomie, welke zijn die?; leren van elkaar: wat kunnen het bedrijfsleven en publieke sector van elkaar leren op innovatiegebied? In totaal namen zo'n 200 mensen deel aan deze editie van Wijzer aan Zee.

Manifestatie “In de Buurt van ICT”
Op 12 juni 2003 heeft KL i.s.m. met diverse andere organisaties (w.o. SQM, X-S2, IPP, Senter) de manifestatie “In de buurt van ICT” georganiseerd. Deze manifestatie bracht meer dan 1.000 mensen bij elkaar die in heel Nederland betrokken zijn bij maatschappelijke ICT-projecten, zoals Digitale Trapvelden, Digitale Pioniers en vele anderen. De dag vond plaats in de Passengers Terminal in Amsterdam en was een groot succes. Vele projecten konden leren van elkaars ervaringen en laten zien wat ze hadden bereikt.

Nieuwsbrief & Website
Dit jaar is de nieuwe website van KL gelanceerd Deze is inmiddels uitgegroeid tot een veelbezochte bron van informatie: in 2003 gemiddeld zo'n 15.000 unieke bezoekers per maand. Ook de nieuwsbrief van KL is inmiddels een begrip met meer dan 2.000 abonnees. Naast de website van KL beheert Kennisland diverse andere websites, zoals stedenlink.nl, trapveld.nl en breedbandproeven.nl. Deze hebben bij elkaar zo'n 47.500 unieke bezoekers per maand.

Presentaties/lezingen
Ook dit jaar heeft KL op tal van bijeenkomsten en conferenties presentaties verzorgd. Met name Frans Nauta en Joeri van den Steenhoven staan tegenwoordig wekelijks op een podium ergens in Nederland. Dat gold helemaal na de publicatie van de Kenniseconomie Monitor in het najaar van 2003.

5 Publicaties

De volgende publicaties zagen in 2003 het daglicht:

Reisbagage voor Kennisland
25 december 2003
We reizen met z'n allen door kennisland. Het is een relatief nieuw land en we hebben niet al te best zicht. Wie zich in onbekend gebied begeeft doet er goed aan om de hulp in te roepen van een gids. Henk Akkermans is een van de allerbeste gidsen van kennisland. Niet alleen is hij overdreven goed belezen, hij is ook in staat om al die kennis uit duizenden pagina's literatuur toe te passen op zulke uiteenlopende onderwerpen als het menu in een restaurant, een potje kinder-Monopoly en de reistijd naar Londen. Tijdens de survivaltocht doe je zo nog een hoop leuke anekdotes op.
KL heeft Henk Akkermans gevraagd om eens een keer een column te schrijven voor de KL nieuwsbrief. Dat liep enigszins uit de hand: een jaar later zijn er inmiddels twaalf columns verschenen en zijn er zo'n honderd boeken aan bod gekomen. Het heeft geleid tot de boekenclub op de KL-website. En tot deze bundel met 12 essays en 100 boeken voor de Kenniseconomie. Kennis die niet mag ontbreken op reis in kennisland.

.NL, Eén jaar Digitale Pioniers op het internet
3 december 2003
De regeling Digitale Pioniers stimuleert de ontwikkeling van innovatieve maatschappelijke en culturele content op internet. Doelgroep van de regeling zijn kleinschalige maatschappelijke organisaties. Aan de hand van de 45 projecten die inmiddels ondersteund worden, geeft .NL, Eén jaar Digitale Pioniers inzicht in de dynamiek van het publieke domein op internet.
Deze publicatie verschijnt nog geen tien jaar nadat het aantal Nederlandstalige internetpagina’s met een .nl extensie op één hand was te tellen. Sindsdien heeft het .nl domein een enorme ontwikkeling doorgemaakt. Waar in de begindagen van het internet een kleine groep pioniers bezig was de mogelijkheden te ontdekken, is de uitdaging nu om het grote publiek de kracht van het internet te laten gebruiken. Er is sprake van een nieuwe pioniersperiode waarin maatschappelijke vernieuwers digitaal actief zijn.
Het is voor het eerst dat er zo’n breed overzicht wordt geboden van producties van kleinschalige organisaties op het internet. Bij lezing van de 45 gekozen projectvoorstellen valt de diversiteit, de originaliteit en de maatschappelijke betrokkenheid op. Naast traditionele media als radio, tv en kranten zal het belang van deze informatie- en productiestroom steeds belangrijker worden.
Deze publicatie biedt een blik op de mogelijkheden en de toekomst van particulier producentschap in het publieke domein.

Monitor Digitale Trapvelden 2003
1 december 2003
De Monitor Digitale Trapvelden 2003 geeft een overzicht van de stand van zaken in de Digitale Trapvelden in Nederland. De belangrijkste resultaten uit deze enquête zijn:
- Er zijn er op dit moment in totaal 447 Digitale Trapvelden, waarvan er 177 trapvelden mede gefinancierd worden via een bijdrage van het Ministerie van BZK. In 2002 waren dit nog 234 trapvelden, waarvan 111 een bijdrage kregen van het Ministerie BZK.
- Een steekproef onder 50 trapvelden toont dat deze 150.000 keer zijn bezocht. Een voorzichtige extrapolatie levert op dat alle trapvelden gezamenlijk in 2003 ruim 1 miljoen keer zijn bezocht.
- De meeste Digitale Trapvelden (32%) zijn gevestigd in een buurthuis. 25% van de trapvelden is gevestigd in een bibliotheek en zo'n 9% in een school.
- De belangrijkste successen van de trapvelden zijn volgens de deelnemende gemeenten: bereiken van specifieke doelgroepen die normaal moeilijk worden bereikt, wegnemen

computervrees, enthousiasme bij bewoners en wijkinstellingen. Als belangrijkste knelpunten noemen de stedelijke coördinatoren: financiën, onvoldoende vrijwilligers, beperkte professionele begeleiding. De digitale trapvelden worden door de gemeenten gewaardeerd met gemiddeld een 7,2.
- 77% van de trapvelden gaat na 1 januari 2004 door, hoewel de financiering van het ministerie BZK dan afloopt. De gemeente is inmiddels de belangrijkste financier voor de trapvelden: 65% van de trapvelden noemt het als inkomstenbron en meer dan de helft daarvan als grootste inkomstenbron.

Digitale Trapvelden zijn laagdrempelige centra in aandachtswijken van 30 grote steden waar bewoners kunnen leren omgaan met informatie- en communicatietechnologie (ICT). Dit project van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is gestart in 2000 onder Minister van Boxtel. Het project liep oorspronkelijk eind 2003 af, maar is met een jaar verlengd (zij het zonder extra financiering).

Kenniseconomie Monitor 2003, Tijd om te kiezen
8 september 2003
Nederland scoort slecht als het gaat om haar uitgangspositie voor de kenniseconomie, zo blijkt uit de Kenniseconomie Monitor 2003. 30 jaar geleden behoorde Nederland tot de wereldtop als het gaat om investeringen in onderwijs en onderzoek. Die positie is Nederland nu kwijt. Veel andere landen hebben Nederland ingehaald.
In de kenniseconomie draait het om economische groei door innovatie van producten en diensten. Nederland heeft hiervoor over het geheel genomen een slechte uitgangspositie. Naast veel zwakke punten heeft Nederland gelukkig ook een aantal sterke punten. Om de komende jaren te werken aan het versterken van de Nederlandse kenniseconomie, worden in de Kenniseconomie Monitor de volgende aanbevelingen gedaan:
- *Kiezen voor excellentie*
  We zijn een land van zesjes geworden. Zowel in het onderwijs als onderzoek krijgt talent onvoldoende ruimte. In de kenniseconomie gaat het er om internationaal concurrerend te zijn. Maar een land kan slechts op een aantal gebieden excellent zijn. Daarom moeten er keuzes gemaakt worden, zowel in het onderwijs als het onderzoek
- *Reorganiseren van het innovatiesysteem*
  Het Nederlandse innovatiesysteem bestaat nu uit een woud van regels en instanties. Als innovatie de drijvende kracht achter de economie is, moet dat veel eenvoudiger worden.
- *Verhogen uitgaven naar minimaal EU-gemiddelde*
  Wat betreft uitgaven voor onderwijs en onderzoek loopt Nederland achter op andere Europese landen. Wil Nederland bij de top van Europa behoren in de kenniseconomie zullen de uitgaven minimaal op het EU-gemiddelde moeten zijn. Dat betekent extra investeren.
- *Minder nota's, meer actie*
  Er wordt in Nederland veel gepraat maar te weinig gedaan. Nederland moet meer durf tonen en aan de slag gaan. Als dat op basis van een goede analyse kan gebeuren, is het gewoon een kwestie van doen. Als dat minder duidelijk is, dan kan het gebeuren door te experimenteren en van deze experimenteren te leren. Dat zou een betere strategie voor de overheid zijn dan te blijven praten. Het nieuwe motto zou moeten zijn: minder nota's, meer actie.

Marktverkenning internet en scholen
18 juni 2003
Eind 2003 loopt het centrale contract voor internet van alle scholen in Nederland af. De scholen krijgen vanaf 1 januari 2004 een eigen ICT-budget waardoor zij zelf toegang tot Kennisnet en het internet kunnen inkopen. Het ministerie van OCW heeft hiervoor op jaarbasis € 45 miljoen gereserveerd. Uit een marktverkenning onder 15 aanbieders, uitgevoerd door Stichting Nederland Kennisland, blijkt dat dit bedrag onvoldoende is. Het benodigde bedrag is € 65 miljoen per jaar. Daarnaast is extra geld nodig voor scholen in gebieden waar toegang via kabel

of ADSL niet mogelijk is. Dit bedraagt ca. € 14 miljoen per jaar. Tezamen maakt dit dat er € 79 miljoen nodig is voor internet op alle scholen.
Er is nu één leverancier voor alle scholen die toegang biedt tot internet en de content en diensten van Kennisnet. Per 1 januari 2004 kunnen scholen zelf beslissen bij wie zij toegang tot kennisnet en internet inkopen. De organisaties voor bestuur en management en de schoolleiders uit het primair en voorgezet onderwijs hebben Stichting Nederland Kennisland verzocht een marktverkenning onder aanbieders (zgn. ISP's: internet service providers) uit te voeren. De marktverkenning maakt duidelijk wat het benodigde budget voor de scholen is en welke knelpunten bestaan die een goede marktwerking per 1 januari 2004 in de weg staan. De belangrijkste conclusies en aanbevelingen van deze marktverkenning zijn:

- Er zijn betere definities nodig van de internetvoorzieningen voor scholen.
- Scholen en aanbieders weten nog steeds niet waar ze aan toe zijn. De staatssecretaris OCW moet op de kortst mogelijk termijn helder maken wat er per 1 januari 2004 gaat gebeuren. Pas dan zal de markt zijn werk kunnen doen. Per onderwijstype (PO, VO, BVE) moet bekeken worden welke ondersteuning en voorlichting dan geboden moet worden.
- Er is voldoende geld nodig voor internet op alle scholen. De voorgestelde € 45 miljoen voldoet daarvoor niet. Uit de marktverkenning blijkt dat een bedrag van ca. € 65 miljoen per jaar nodig is.
- Bij de berekening van de vergoeding per school moet de positie van kleine scholen in de gaten worden gehouden. Een standaard vergoeding per leerling zal voor hen niet volstaan.
- Er moeten additionele maatregelen genomen worden voor scholen in minder rendabele gebieden. Het streven moet zijn om deze groep op termijn zo klein mogelijk te maken. Voor deze scholen is een apart fonds nodig van ca. € 14 miljoen per jaar (met een bandbreedte van € 11 tot € 17 miljoen). Op termijn zal dit bedrag kunnen dalen.

De marktverkenning is in mei 2003 uitgevoerd. Er hebben 15 internet service providers meegewerkt aan dit onderzoek. Het rapport is gisteren door de gezamenlijke onderwijsorganisaties aangeboden aan de staatssecretaris OCW en de Tweede Kamer.

WTC in Kentallen
10 juni 2003
Wetenschaps- en techniekcommunicatie (WTC) is essentieel voor de verdere ontwikkeling van Nederland als kennissamenleving. Maar het veld, bestaande uit honderden organisaties, is versnipperd en onoverzichtelijk. Daarom is monitoring van de efficiëntie en effectiviteit van de communicatie noodzakelijk. Onder andere om al deze organisaties te helpen bij het stellen van prioriteiten. Op initiatief van Stichting Weten heeft KL samen met Stichting Weten de beschikbare kengetallen in kaart gebracht. Het resultaat staat in het rapport Wetenschaps- en Techniekcommunicatie in Kengetallen.
Dit rapport bevat de resultaten van deze eerste exercitie op het vlak van kengetallen voor WTC. Stichting Weten en Stichting Nederland Kennisland geven hiermee een aanzet voor een meer regelmatige meting van inspanningen op dit vlak. Deze eerste exercitie kan daarbij, met een aantal andere indicatoren (de NOWT-indicator, de Technologie-monitor) uitgebouwd worden tot een meer compleet instrument voor monitoring. Deze is dan ook de thermometer van de Nederlandse kennissamenleving en -economie. Met behulp van dit instrument kunnen Nederlandse WTC-inspanningen in de toekomst worden vergeleken met die in het buitenland.
Het rapport Wetenschaps- en Techniekcommunicatie in Kengetallen geeft via een indeling in zes velden (overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen, onderwijs, science centra en musea, en media) inzicht in de actoren, doelstellingen en activiteiten én de beschikbare kengetallen. De belangrijkste bevindingen zijn:
In Nederland, evenals in een aantal andere Europese landen, is de belangstelling (2/3 van de bevolking) fors groter dan de mate van geïnformeerdheid (1/3 van de bevolking). Er is behoefte aan meer informatie.
Het onderwijs is bij uitstek de omgeving om kinderen en jongeren in aanraking te brengen met wetenschap en techniek. WTC is op verschillende manieren geïntegreerd in het onderwijs, onder andere door schooltelevisie, speciaal ontwikkeld lesmateriaal en bezoeken aan science centra. Daarnaast komen leerlingen in aanraking met WTC door buitenschoolse activiteiten als

de Olympiades of binnen samenwerkingsverbanden met onder andere het bedrijfsleven. De keuze voor exacte richtingen in het voortgezet onderwijs en het hoger onderwijs is nog steeds laag, met name onder meisjes.
Science centra en musea brengen het publiek op laagdrempelige wijze in contact met wetenschap en techniek. Zij kunnen een belangrijke rol spelen binnen het reguliere onderwijs. De media zijn voor WTC de schakel naar het brede publiek. Het bereik is vele malen groter dan dat van de andere beschreven velden. Nederlanders geven ook aan dat zij het liefst via krant of televisie worden geïnformeerd over wetenschap en techniek. De mate waarin diverse media aandacht besteden aan onderwerpen op het gebied van wetenschap en techniek is voor een belangrijk deel in kaart gebracht. Om een goed beeld te krijgen van de effectiviteit is inzicht in het bereik van deze media-uitingen essentieel.

Internet voor kinderen in de zorg
31 maart 2003
Deze inventarisatie is tot stand gekomen in een samenwerking van Stichting Nederland Kennisland en Stichting Sterrekind. Nederland Kennisland had deze gegevens nodig voor het netwerk ff contact :-). Dit is een netwerk van verschillende projecten die allemaal ICT inzetten voor kinderen en jongeren met een chronische of langdurige zieke. Stichting Sterrekind is één van die projecten en al in veel zorginstellingen en bekend fenomeen. Sterrekind wilde informatiepakketten versturen over de vernieuwde Sterrewereld en had hiervoor gegevens nodig over de huidige situatie met betrekking tot ICT in zorginstellingen.
Deze enquête is een eerste poging geweest om in kaart te brengen wat voor internet voorzieningen er in ziekenhuizen en revalidatie instellingen zijn voor patiënten en specifieker voor kinderen die langdurig en/of chronisch ziek zijn. Het is geen volledig beeld, maar het biedt een goede indicatie van de huidige staat van ICT-voorzieningen. Het beeld ziet er redelijk uit, maar er is zeker nog veel ruimte voor verbetering. Een kwart van de ziekenhuizen en bijna de helft van de revalidatiecentra biedt internettoegang op de kinderafdeling. Meer zorginstellingen hebben internet, maar dan alleen voor artsen en staf, of alleen voor volwassen. Als het gaat om kinderafdelingen dan zijn ICT-aansluitingen bij het bed en de mogelijkheid van breedband vaak nog niet geregeld. Zorgwekkend is dat ICT-voorzieningen voor kinderen in zeer veel gevallen afhankelijk is van giften en donaties. Terwijl het belang ervan toch rechtvaardigt dat dit behoort tot het vaste aanbod voor deze doelgroep

’t Surflocaal – Inventarisatie cursusaanbod
1 maart 2003
Internet kan voor mensen met een functionele beperking een zeer goed hulpmiddel zijn Personen met functionele beperkingen ten aanzien van het gebruik van internet worden geconfronteerd met meerdere factoren die leiden tot ontoegankelijkheid. Het gaat daarbij om mentale, fysieke, begripsmatige en materiele ontoegankelijkheid. Zonder gerichte scholing is het nauwelijks voorstelbaar dat personen met een functiebeperking de eerste fysieke en begripsmatige ontoegankelijkheid overwinnen. Kennis over oplossingen hieromtrent is nog nauwelijks op gestructureerde wijze verzameld en verspreid. Het iRv, Kenniscentrum voor Revalidatie en Handicap, heeft in samenwerking met Stichting Nederland Kennisland een voorstel geschreven om kennis hierover te verzamelen en verspreiden middels het ontwikkelen en aanbieden van cursusmateriaal. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij gangbare internetcursussen en internetplekken waar dergelijke cursussen worden gegeven, zoals de Digitale Trapvelden.
Er wordt een CD-Rom ontwikkeld met informatie voor cursusaanbieders over allerlei toepassingen die de toegankelijkheid kunnen vergroten. Deze moet eind 2003 gereed zijn.

Belgen doen het beter
25 februari 203
Op dinsdag 25 februari presenteerde de commissie ‘Belgen doen het beter’ het rapport *'Een kwestie van uitvoering'*. De commissie, bestaande uit Arthur Docters van Leeuwen, Wim Deetman, Ivo Opstelten, Roel in 't Veld en Marco Pastors, maakt zich ernstige zorgen over het

wanpresteren van de Nederlandse overheid. Het manifest werd uitgereikt aan de vice-president van de Raad van State, Herman Tjeenk-Willink, staatssecretaris Mark Rutte (SZW) en Tweede Kamerleden Martijn van Dam, Jos Hessels en Joost Eerdmans. KL was samen met Zenc en United Knowledge één van de organisaties die de commissie hebben ondersteund.

Dossier Registratiesystemen Digitale Trapvelden
20 februari 2003
Uit de Monitor Digitale Trapvelden 2002 bleek dat 1/3 van de trapvelden niet bijhield hoeveel bezoekers ze elk jaar binnen kregen. In dit dossier wordt de noodzaak van het registeren van bezoekers voor de Digitale Trapvelden benadrukt. Aan bod komt wat een trapveld moet opnemen in een registratie, en er worden drie voorbeelden van registratiesystemen in de praktijk behandeld.

ff contact :-)
6 februari 2003
Naar school gaan, sociale contacten onderhouden, sporten of uitgaan. Voor kinderen met een chronische of langdurige ziekte zijn dit geen vanzelfsprekende activiteiten.Hun ziekte of beperking grijpt in op allerlei onderdelen van hun leven en brengt ook nog eens de nodige spanningen,angsten, pijn en emoties met zich mee. Voor deze kinderen en jongeren is de moderne informatie- en communicatietechnologie een uitkomst. Verschillende projecten zetten zich in om met ICT deze kinderen en jongeren te helpen. Samen vormen zij het netwerk ff contact :-). Meer informatie over ff contact :-) kun je vinden bij www.ffcontact.nl. Hieronder staan verschillende publicaties die gepresenteerd zijn op 6 februari 2003.

In de publicatie **ff contact :-)** vertellen kinderen en jongeren zelf hoe ICT hun de helpende hand biedt. De verhalen van deze kinderen en jongeren zijn in Nederland helaas nog geen vanzelfsprekendheid. De publicatie ff contact :-) maakt duidelijk wat ICT voor hen kan doen en wat nodig is voor al deze kinderen en jongeren om zich zo normaal mogelijk te ontwikkelen en zogewoon mogelijk te leven, ondanks en met hun ziekte.

Er is ook een **literatuurstudie naar de kwaliteit van leven** verschenen. Het rapport biedt inzicht in de wijze waarop ICT de kwaliteit van leven van jonge mensen met een chronische aandoening of een langdurige ziekte kan verbeteren. Het vormt daarmee een belangrijke impuls voor zorgverzekeraars, overheden, zorginstellingen, scholen en andere betrokken partijen om deze maatschappelijke initiatieven naar een nog hoger niveau te brengen.

Ten slotte is er ook een **omgevingsanalyse** die inzicht in de stand van zaken en barrières waardoor ICT-voorzieningen op het moment nog niet voor alle kinderen met een chronische aandoening beschikbaar zijn. Het brengt achtereenvolgens in kaart: de positie van kinderen en jongeren met een chronische ziekte en de stand van zaken in de thuisomgeving,het onderwijs en de zorginstellingen. Het doel van de omgevingsanalyse is inzicht te krijgen in de omgeving waar in de ICT projecten van kinderen met een chronische aandoening functioneren.

Innovatie in de publieke sector
29 januari 2003
In januari 2003 heeft KL de essaybundel Innovatie in de publieke sector uitgebracht. De achterliggende gedachte is dat er zonder een innovatieve publieke sector geen florerende kenniseconomie mogelijk is. Negen essays verlichten het pad door een sector die misschien niet de reputatie heeft innovatief te zijn, maar waarin wel degelijk geïnnoveerd wordt. U kunt lezen over golven aan het strand, surfen op golven, innoflatiebestrijding en vliegwielen van creatieve destructie. En dit alles bij de gratie van innovatie

Alle publicaties zijn als pdf-file te dowloaden of te bestellen via www.kennisland.nl

6 Stichting

Bureau
Ook in 2003 zijn er medewerkers bij KL in dienst getreden. Eind 2003 zijn er 8 medewerkers met een contact en zijn er ongeveer 8 mensen die op free lance basis regelmatig voor KL werken. Daarnaast is er een medewerker op een werkervaringsplaats.

Bestuur
In 2002 is Hans Westerhof tot het bestuur toegetreden. Hij heeft de functie van penningmeester overgenomen van Jetse Spreij. Daarmee bestaat het bestuur van KL eind 2003 uit de volgende personen:

Frans Nauta	- voorzitter
Joeri van den Steenhoven	- secretaris
Hans Westerhof	- penningmeester
Jetse Sprey	- bestuurslid

Raad van Toezicht
De samenstelling van de Raad van Toezicht is in 2003 niet gewijzigd. De leden zijn:

Leendert Bikker, lid Raad van Bestuur Euro RSCG
Gerlach Cerfontaine, president-directeur Schiphol Group
Rik Maes, hoogleraar Informatiemanagement Universiteit van Amsterdam
Bert Mulder, directeur Informatiewerkplaats
Liesbeth Schöningh, directeur P,O & I gemeente Utrecht
Harry Starren, directeur De Baak, managementcentrum VNO-NCW
Roel in 't Veld, decaan Nederlandse School voor Openbaar Bestuur

Leendert Bikker is voorzitter van de Raad van Toezicht.

Financiën
Met ingang van 2003 heeft KL louter inkomsten op basis van projectfinanciering. Het jaar stond in het teken van het opbouwen van een normale bedrijfsreserve. Die is nog niet bereikt, maar in 2003 is KL wel in staat geweest om een bestemmingsreserve te vormen voor kantoorruimte.

7 Conclusies

Het jaar 2003 was een goed jaar voor Stichting Nederland Kennisland. Het was een jaar van doorbraken. De kenniseconomie kwam hoog op de politieke agenda te staan, KL werd een bekende organisatie met een reputatie van sleutelspeler op dit thema en Frans Nauta werd benoemd tot secretaris van het Innovatieplatform. Dit heeft gevolgen voor KL. Allereerst zou dit kunnen worden gezien als afronding van een eerste fase waarin agendering centraal stond. Nu de kenniseconomie algemeen wordt gezien als de weg voor Nederland naar een sterke toekomst, zal KL zich meer gaan richten hoe dat dan te doen: welke strategieën kunnen ontwikkeld worden om landen, regio's en steden succesvol in de kenniseconomie te maken. KL zal zich daarbij ook meer dan voorheen op regionaal niveau richten en internationaal op zoek gaan naar goede voorbeelden. Verder dient ook het begrip kenniseconomie verder ingevuld te worden, want het is en blijft voor velen nog een *'ill defined concept'*.

KL heeft dit jaar enkele succesvolle projecten gerealiseerd, zoals Digitale Pioniers, Belgen doen het beter en ff contact :-). Ook de komende jaren zal KL projecten blijven initiëren. Daarbij zullen we thema's kiezen die naar onze mening onderbelicht blijven.

Kennisland als organisatie staat er eind 2003 goed voor. Met een enthousiast team van inmiddels zo'n 15 mensen, een netwerk van vernieuwers uit alle delen van de samenleving en een gezonde financiële balans kunnen we ook het komend jaar bouwen aan een sterk kennisland.